

ODŽACI

Nenad Bogdanović

ALEKSANDAR JOVANOVIĆ

Performans i ambijentalna instalacija "Demoncracy"

Galerija MAS, 8 – 30. septembar 2006.

Performans "1001" i izložba "Kuplerat"

10 – 30. novembar 2006.

Performans "Pismo ruskog vojnika" i izložba "Zluveniri"

23. 12. 2006 – 13. 01. 2007.

Aleksandar Jovanović je, multimedijalni umetnik, poznat umetničkoj javnosti po svojim angažovanim projektima i umetničkim radom povezanim za aktuelna politička dešavanja, na ex–jugoslovenskom prostoru poslednje decenije dvadesetog veka.

Poslednjih meseci 2006. godine i početak nove 2007. godine Aleksandar je svojom aktivnošću obeležio prikazivačku i izlagačku delatnost Studija za multimedijalnu umetnost i galerije MAS. Njegov izlagački i performerski "triptih", uz tematiku koja nikoga ne može ostaviti ravnodušnim, je itekako uzdrmao letargičnost ove vojvođanske palanke.

Izvođenjem performansa "**Demoncracy**" Jovanović na duhovit način predstavlja sve zamke "novog svetskog poretka". Igram svetla i tame, tokom performansa u galeriji isključuje svetlo, i deprimirajućom muzičkom podlogom, stavlja publiku u veoma tešku i neočekivanu poziciju. Performer u crnom odelu sa kapuljačom na glavi, u tamnim delovima performansa, postavlja na zid galerije fotografije nosača toalet papira na kojem je prikazana novčanica od jednog dolara i reči autorovih novoizama: Globalism, Sexual Pluralism, Consumer Animalism, Amoral Individualism, Neopaganism, Ecumenism, itd. Tokom kratkotrajnih osvetljenih trenutaka gledaoci su suočeni sa još jednim novim globalnim svetskim problemom. Pri kraju performansa u mraku, na iznenađenje publike, umetnik ispušta jezivi krik i na sredini izlagačkog prostora postavlja drveni objekat u obliku krsta. Na improvizovanom simbolu hrišćanske civilizacije prikazan je dolar kao sinonim vodećeg ekonomskog i demokratskog društva. Međutim, ispod dolara otvaranjem, Aleksandar nam otkriva jednu svoju reč (**Demoncracy**) kojom nas opominje i podseća da postoji i druga tamnija strana medalje.

U projektu / izložbi "**Kuplerat**", koje je Jovanović podveo pod ratne vizuelne pesme, autor izlaže vizuelne pesme nastale posle njegovog povratka sa ratom zahvaćenog prostora gde je mobilisan proveo jedan određeni vremenski period. Pod utiskom doživljenog a sa druge strane situacija koja proizilazi iz medijski zatrovane ratnohuškačke mašinerije, celokupne teritorije ex–jugoslovenskog prostora, sada umetnik stvara i priča nam mnogo objektivniju verziju događaja kojih smo bili i sami svedoci. Snagom svoje umetničke imaginacije i oštrom promišljanjem, kojim ne podleže dnevopolitičkim propagandama aktuelnih režima vlasti u zemlji i drugim ex–jugoslovenskim republikama, umetnik igrom reči, događaja i simbola pojedinih gradova, nudi izuzetno snažne i iskrene poruke u obliku vizuelnih pesama. Beograd je predstavljen, medijskim oružjem broj jedan tadašnjeg režima vlasti, televizijskim aparatom na čijem ekranu su prikazani komunistički simboli petokraka, srp i čekić ali u obliku krsta sa ocilima. Reč Sara–

jevo sa slovima iz kojih izranjaju krstovi i džamije u obliku noževa. Mecima i drugim oružjem izrešetana slova reči Vukovar gde su poslednja tri slova napisana na engleskom jeziku war. Pored ovih Aleksandar vrši intervencije na tipografijama imena gradova kao što su Knin, Srebrenica, Ljubljana, Dubrovnik, Zagreb, Skoplje, Borovo...itd.

Na otvaranju izložbe "**Kuplerat**" autor je izveo performans pod nazivom "1001". Performans je umetnikova produžena reakcija na mnoštvo kontradiktornih informacija i ratnih dešavanja tokom devedesetih prošlog veka. Aleksandar u performansu sedi na crvenoj stolici, na kojoj su naslikani srp i čekić, a tik iznad glave na zidu postavljen je pištolj i ex–jugoslovenska trobojka. Čitao je publici pesmu "Hiljadu jedan način eskiviranja vojske", američkih avangardnih pesnika Tuli Aferberga i Roberta Bečloua, koja je napisana protestno protiv rata u Vijetnamu. Repetativno čitanje ove pesme se odužilo tokom večeri te je publika samo uz dodatni psihofizički napor uspela da odgleda performans do kraja. Performansom "1001" autor je napravio snažnu aluziju na represivnu prirodu vojne mašinerije. Svojim performansom Aleksandar je nedvosmisleno stavio do znanja da je protivnik bilo koje ratne opcije i da u njima apsolutno i "pobednici" gube.

Izložbom "**Zluveniri**", antiratnih asamblaža, Jovanović na najbolji način zaokružuje celinu svojih aktivnosti tematski posvećenu ratom zahvaćenih prostora nekadašnje državne zajednice Jugoslavije. Zluveniri su nastali, mnogo godina kasnije 1999. godine, kao neprijatno sećanje autorovog boravka na ratištu u Baranji početkom 1992. godine. Neki ljudi svoj boravak na ratištu iskoriste da pakuju što je moguće više "suvenera" koji imaju materijalnu i praktičnu upotrebnu vrednost ako budu imali sreće da se vrate kući. Aleksandar nije od tog soja ljudi te je na ratištu, tokom usamljenih šetnji, razmišljao o besmislu rata jedne od najgorih tekovina ljudske civilizacije. Pronašao je na ratnom zgaristu određene predmete kao što su prazne čaure metaka raznih dimenzija, polomljene dečje lutke, figurice Isusa Hrista, dugmad sa vojnih šinjela, crvene zvezde petokrake, dečju plastičnu figuricu vojnika sa puškom... itd. Koristeći ove i razne predmete koji se koriste u svakodnevnom životu stvorio je asamblaže koji nam šalju snažne antiratne poruke. Aleksandar ove raznorodne predmete, širokog spektra značenja, spaja u kompaktne celine pomoću kapljanja voska u različitim bojama. Autor je uspeo da umetničkim kvalitetom ponuđenih radova pokrene u nama neispoljena psihička osećanja i odagna, bar na trenutak, dugogodišnji skriveni teret. Ovi asamblaži deluju na gledaoce terapeutski snažno, u edukativnom smislu nude mogućnost pravičnog razumevanja uzročno–posledičnih veza i dešavanja, i zrnice nade u bolju budućnost. Budućnost bez ratova u kojoj umetnici neće morati ili neće imati razloga da stvaraju dela poput Jovanovićevih "Zluvenira".

U performansu "**Pismo ruskog vojnika**", kojeg je izveo na otvaranju izložbe "Zluveniri", Aleksandar još jedanput podvlači verodostojnost svojih antiratnih stavova. Na sredini poda izložbenog prostora postavio je petokraku od kanapa i u njoj jedan sloj crne zemlje. Unutar petokrake je ogromna čaura protivtenkovske mine i naduvani crveni baloni. Autor počinje performans noseći čauru mine na leđima a koverat sa pismom u ustima. Obišavši petokraku ulazi i gazi crvene balone tako da crvena petokraka postaje crna. Usred petokrake Aleksandar sa čaure šmirglanjem skida fabričke podatke o ovom oružju otvara koverat sa pismom i prepisuje ga na čauri.

Pismo je inače pronađeno u šinjelu poginulog ruskog vojnika A. Zacepa, na jednom od frontova, tokom drugog svetskog rata. Vojnik se usred ratnog vrtloga, pišući pismo, obraća Bogu prvi put u životu. Aleksandar pri kraju performansa čita

pismo, spaljuje kanap koji obeležava petokraku i pali sveću za dušu poginulog ruskog vojnika. Ovo iskreno i dirljivo pismo, kao i performans, puno ljudskih emocija pravi je lek na ranu koja i u nama nije još potpuno zacelila.